ประโยค ป.ธ. ๖
แปล มคธเป็นไทย
สอบ วันที่ ๑๙ มกราคม ๒๕๔๒

๑. ตตฺร วิตฺถารนโย อิเธกจฺจสฺส ราชา กุทฺโธ โหติ ฯ โส เอวํ เม โสตฺถิ ภวิสฺสตีติ สยเมว ลิงฺคํ คเหตฺวา ปลายติ ฯ ตํ ทิสฺวา รญฺโญ อาโรเจนฺติ ฯ ราชา สเจ ปพฺพชิโต น ตํ ลพฺภา กิญฺจิ กาตุนฺติ ตสฺมึ โกธํ ปฏิวิเนติ ฯ โส วูปสนฺตํ เม ราชภยนฺติ สงฺฆมชฺฌ์ อโนสริตฺวา ว คิหิลิงฺคํ คเหตฺวา อาคโต ปพฺพาเชตพฺโพ ฯ อถาปิ สาสนํ นิสฺสาย มยา ชีวิตํ ลทฺธํ หนฺททานิ อหํ ปพฺพชามีติ อุปฺปนฺนสํเวโค เตเนว ลิงฺเคน อาคนฺตฺวา อาคนฺตุกวตฺตํ น สาทิยติ ภิกฺขูหิ ปุฏฺโจ วา อปุฏฺโจ วา ยถาภูตมตฺตานํ อาวิกตฺวา ปพฺพชฺชํ ยาจติ ลิงฺคํ อปเนตฺวา ปพฺพาเชตพฺโพ ฯ สเจ ปน วตฺตํ สาทิยติ ปพฺพชิตาลยํ ทสฺเสติ สพฺพํ ปุพฺเพ วุตฺตํ วสฺสคณนาทิเภทํ วิธึ ปฏิปชฺชติ อยํ น ปพฺพาเชตพฺโพ ฯ อิธ ปเนกจฺโจ ทุพฺภิกฺเข ชีวิตุ์ อสกฺโกนฺโต สยเมว ลิงฺคํ คเหตฺวา สพฺพปาสณฺฑิยภตฺตานิ ภุญฺชนฺโต ทุพฺภิกฺเข วีติวตฺเต สงฺฆมชฺฌ์ อโนสริตฺวา ว คิหิลิงฺคํ คเหตฺวา อาคโตติ สพฺพํ ปุริมสทิสเมว ฯ อปโร มหากนฺตารํ นิตฺถริตุกาโม โหติ สตฺถวาโห จ ปพฺพชิเต คเหตฺวา คจฺฉติ ฯ โส เอวํ มํ สตฺถวาโห คเหตฺวา คมิสฺสตีติ สยเมว ลิงฺคํ คเหตฺวา สตฺถวาเหน สทฺธึ กนฺตารํ นิตฺถริตฺวา เขมนฺตํ ปตฺวา สงฺฆมชฺฌ์ อโนสริตฺวา ว คิหิลิงฺคํ คเหตฺวา อาคโตติ สพฺพํ ปุริมสทิสเมว ฯ อปโร โรคภเย อุปฺปนฺเน ชีวิตุ์ อสกฺโกนฺโต สยเมว ลิงฺคํ คเหตฺวา สพฺพปาสณฺฑิยภตฺตานิ ภุญฺชนฺโต โรคภเย วูปสนฺเต สงฺฆมชฺฌ์ อโนสริตฺวา ว คิหิลิงฺคํ คเหตฺวา อาคโตติ สพฺพํ ปุริมสทิสเมว ฯ **(สมนฺตปาสาทิกาย นาม วินยฏฺฐกถา ตติโย ภาโค/หน้า ๘๙ - ๙๐)**

๒. นทิยา ปน สงฺฆกมฺมํ กริสฺสามาติ คเตหิ สเจ นที ปริปุณฺณา โหติ สมติตฺติกา อุทกสาฏิกํ นิวาเสตฺวาปิ อนฺโตนทิยเมว กมฺมํ กาตพฺพํ ฯ สเจ น สกฺโกนฺติ นาวายปิ จตฺวา กาตพฺพํ ฯ คจฺฉนฺติยา ปน นาวาย กาตุ ํ น วฏฺฏติ ฯ กสฺมา ฯ อุทกุกฺเขปมตฺตเมว หิ สีมาปมาณ ํ ตำ นาวา สีฆเมว อติกฺกเมติ เอวำ สติ อญฺญิสฺสา สีมาย ญตฺติ อญฺญิสฺสา อนุสฺสาวนา โหติ ตสฺมา นาวำ อริตฺเตน วา จเปตฺวา ปาสาเณ วา ลมฺพิตฺวา อนฺโตนทิยำ ชาตรุกฺเข วา พนฺธิตฺวา กมฺมำ กาตพฺพำ ฯ อนฺโตนทิยำ พทฺเธ อฏฺฏเกปิ อนฺโตนทิยำ ชาตรุกฺเขปิ จิเตหิ กาตุ ำ วฏฺฏติ ฯ สเจ ปน รุกฺขสฺส สาขา วา ตโต นิกฺขนฺตปาโรโห วา พหินทีตีเร วิหารสีมาย วา คามสีมาย วา ปติฏฺฐิโต สีมำ วา โสเธตฺวา สาขำ วา ฉินฺทิตฺวา กมฺมำ กาตพฺพำ ฯ พหินทีตีเร ชาตรุกฺขสฺส อนฺโตนทิยำ ปวิฏฺฐสาขาย วา ปาโรเห วา นาวำ พนฺธิตฺวา กมฺมำ กาตุ ำ น วฏฺฏติ ฯ กโรนฺเตหิ สีมา วา โสเธตพฺพา ฉินฺทิตฺวา วาสฺส พหิปติฏฺฐิตภาโว นาเสตพฺโพ ฯ นทีตีเร ปน ขาณุกำ โกเฏตฺวา ตตฺถ พทฺธนาวาย น วฏฺฏติเยว ฯ นทิยำ เสตุ ำ กโรนฺติ สเจ อนฺโตนทิยำเยว เสตุ วา เสตุปาทา วา เสตุมฺหิ จิเตหิ กมฺมำ กาตุ ำ วฏฺฏติ ฯ สเจ ปน เสตุ วา เสตุปาทา วา พหิตีเร ปติฏฺฐิตา ตตฺถ จิเตหิ กมฺมำ กาตุ ำ น วฏฺฏติ สีมำ โสเธตฺวา กมฺมำ กาตพฺพำ ฯ อถ เสตุปาทา อนฺโต เสตุ ปน อุภินฺนมฺปิ ตีรานำ อุปริ อากาเส จิโต วฏฺฏติ ฯ **(สมนฺตปาสาทิกาย นาม วินยฏฺฐกถา ตติโย ภาโค/หน้า ๑๓๙ - ๑๔๐)**

ให้เวลา ๔ ชั่วโมง กับ ๑๕ นาที.

เฉลย ประโยค ป.ธ. ๖
แปล มคธเป็นไทย

๑. พึงทราบนัยพิสดารในคาถานั้น ดังต่อไปนี้ :-

พระราชาในโลกนี้ เป็นผู้กริ้วต่อบุรุษบางคน ฯ บุรุษนั้นคิดว่า ความสวัสดีจักมีแก่เราด้วยอุบายอย่างนี้ จึงถือเพศ (บรรพชิต) เอาเองทีเดียวหนีไป ฯ ชนทั้งหลายพบเขาแล้ว จึงกราบทูลแด่พระราชา ฯ พระราชา ตรัสว่า ถ้าเขาบวชแล้ว เราก็ทำอะไรเขาไม่ได้ จึงทรงบรรเทาความกริ้วในเขาเสีย ฯ เขาคิดว่า ราชภัยของเราสงบแล้ว ยังมิได้เข้าสู่ท่ามกลางสงฆ์เลย ถือเพศคฤหัสถ์แล้วจึงมา ควรให้บวชได้ ฯ แม้เขาเกิดความสังเวชว่า เราอาศัยพระศาสนาจึงรอดชีวิตมาได้ เอาเถิด บัดนี้ เราจะบวชละ ดังนี้ มาด้วยเพศนั้นนั่นเอง แต่ไม่ยินดีอาคันตุกวัตร ถูกภิกษุทั้งหลายถามหรือไม่ถามก็ตาม เปิดเผยตนตามความเป็นจริงแล้ว ขอบวช พึงเปลื้องเพศออกแล้วจึงให้บวช ฯ แต่ถ้าเขายินดีวัตร ยังแสดงความอาลัยในบรรพชิต ปฏิบัติวิธีต่าง ๆ มีนับพรรษาเป็นต้น ซึ่งกล่าวแล้วในก่อนทั้งหมด ผู้นี้ ไม่ควรให้บวช ฯ อนึ่ง คนบางคนในโลกนี้ ไม่สามารถจะเป็นอยู่ได้ในคราวทุพภิกขภัย จึงถือเพศเอาเองทีเดียว บริโภคอาหารที่เขาจัดไว้เพื่อนักบวชผู้เจ้าลัทธิ ทั้งปวงเมื่อทุพภิกขภัยผ่านพ้นไปแล้ว ยังมิได้เข้าสู่ท่ามกลางสงฆ์เลย ถือเพศคฤหัสถ์แล้วจึงมา คำดังที่กล่าวมานี้ทั้งหมดเช่นกับคำซึ่งกล่าวมาก่อนนั่นแล ฯ

อีกคนหนึ่ง เป็นผู้ประสงค์จะข้ามทางกันดารมาก และพ่อค้าเกวียน ย่อมพาบรรพชิตทั้งหลายไป ฯ เขาคิดว่า ด้วยอุบายอย่างนี้ พ่อค้าเกวียนจักพาเราไป จึงถือเพศเอาเองทีเดียวข้ามทางกันดารพร้อมกับพ่อค้าเกวียน ถึงแดนอันเกษมแล้ว ยังมิได้เข้าสู่ท่ามกลางสงฆ์เลย ถือเพศคฤหัสถ์แล้วจึงมา คำดังที่กล่าวมานี้ทั้งหมด เช่นกับคำซึ่งกล่าวมาก่อนนั่นแล ฯ

อีกคนหนึ่ง เมื่อภัยคือโรคเกิดขึ้น ไม่สามารถจะเป็นอยู่ได้ จึงถือเพศเอาเองทีเดียว บริโภคอาหารที่เขาจัดไว้เพื่อนักบวชผู้เจ้าลัทธิทั้งปวง เมื่อภัยคือโรคสงบแล้ว ยังมิได้เข้าสู่ท่ามกลางสงฆ์เลย ถือเพศคฤหัสถ์แล้วจึงมา คำดังที่กล่าวมานี้ทั้งหมด เช่นกับคำซึ่งกล่าวมาก่อนนั่นแล ฯ

๒. ภิกษุทั้งหลายพากันไปด้วยคิดว่า ก็เราทั้งหลายจักทำสังฆกรรมในแม่น้ำ ถ้าแม่น้ำเต็มเสมอฝั่ง แม้จะนุ่งผ้าอาบน้ำ แล้วทำกรรมภายในแม่น้ำนั่นแลก็ได้ ฯ ถ้าไม่อาจ แม้จะอยู่ในเรือ ก็ทำได้ ฯ แต่จะทำในเรือซึ่งกำลังแล่นไป ไม่ควร ฯ เพราะเหตุไร ฯ เพราะว่าพื้นที่ชั่วอุทกุกเขปหนึ่งเท่านั้น เป็นประมาณแห่งสีมา เรือย่อมเลยสีมานั้นไปอย่างรวดเร็วทีเดียว เมื่อเป็นเช่นนั้นญัตติจะอยู่ในสีมาหนึ่ง อนุสาวนาจะอยู่ในอีกสีมาหนึ่ง เพราะฉะนั้น พึงจอดเรือไว้กับหลัก หรือทอดสมอ หรือผูกที่ต้นไม้ซึ่งเกิดภายในแม่น้ำแล้วทำกรรม ฯ ภิกษุทั้งหลายจะอยู่บนร้านที่ผูกไว้ในภายในแม่น้ำก็ดี บนต้นไม้ที่เกิดภายในแม่น้ำก็ดี ทำกรรม ก็ควร ฯ แต่ถ้ากิ่งต้นไม้ก็ดี ย่านที่ย้อยจากต้นไม้นั้นก็ดี ไปถึงที่วิหารสีมา หรือที่คามสีมา นอกฝั่งแม่น้ำ พึงชำระสีมาให้เรียบร้อย หรือตัดกิ่งไม้เสีย แล้วจึงทำกรรม ฯ จะผูกเรือที่กิ่งต้นไม้ที่เกิดนอกฝั่งแม่น้ำ ซึ่งยื่นไปภายในแม่น้ำ หรือที่ย่านแล้วทำกรรม ไม่ควร ฯ เมื่อจะทำ พึงชำระสีมาให้เรียบร้อย หรือพึงตัดให้กิ่งไม้หรือย่านนั้น ซึ่งจดภายนอกแยกจากกัน ฯ อนึ่ง จะตอกหลักที่ฝั่งแม่น้ำแล้วทำกรรมในเรือซึ่งผูกไว้ที่หลักนั้น ไม่ควรเหมือนกัน ชนทั้งหลายสร้างสะพานไว้ในแม่น้ำ ถ้าตัวสะพาน หรือเสาสะพาน อยู่ภายในแม่น้ำนั่นแหละ จะอยู่บนสะพานทำกรรม ก็ควรแต่ถ้าตัวสะพาน หรือเสาสะพานอยู่บนตลิ่ง จะอยู่บนสะพานนั้นทำกรรม ไม่ควร พึงชำระสีมาให้เรียบร้อยแล้ว จึงทำกรรม ฯ ถ้าอยู่บนสะพานอยู่ในแม่น้ำ ส่วนตัวสะพานอยู่ในอากาศบนฝั่งทั้ง ๒ จะอยู่บนสะพานนั้นทำกรรม ก็ควร ฯ

พระธรรมธีรราชมหามุนี อโนมคุโณ วัดปากน้ำ ภาษีเจริญ...เฉลย.
สนามหลวงแผนกบาลี...ตรวจแก้.